

Mill. Kr., saa at altsaa en Del af Overskuddet er kommet til Staten, men vi kan dog være paa det rene med, at Nationalbanken i 1916 har haft en alt for stor Fortjeneste, en Fortjeneste, som, det kan man godt sige, ogsaa har bidraget sit til at demoralisere Menneskene her i Landet med Hensyn til Profitten.

Det var derfor efter min Opfattelse i højeste Grad ønskeligt, om vi kunde drage Nationalbanken ind under Staten snarest muligt. Nu er ganske vist Nationalbanken i sin lovlige Ret til at bevare Oktrojen, indtil Koncessionstiden er udløbet, men det vil dog være et Spørgsmaal, om Nationalbanken kan være tjent med at sige Nej, for saa vidt den danske Stat udtaler Ønsket om at overtage Banken. Jeg vil ikke her komme ind paa en nærmere Omtale af, hvorledes Nationalbanken tjente disse mange Penge i 1916. Jeg føler mig ikke kvalificeret til at afgøre, hvorvidt den Valutapolitik, Nationalbanken har drevet, har været til stor Fordel for Banken — det er muligt —, Professor Aksel Nielsen har fremsat meget haarde Beskyldninger imod Banken i saa Henseende, men det vil jeg lade ligge og blot fremhæve, at Banken har tjent et urimelig stort Beløb i 1916, og at det i det hele maa synes meget uheldigt, at denne Bank, som skal være den grundlæggende for vort Lands Pengevæsen, indkasserer saa store Beløb. Naar Nationalbanken har gjort det, kan man ikke bebrejde de andre private Banker, at de saa godt som muligt har fulgt efter. Det er i det hele en kolossal Magt, Bankerne har faaet her i Danmark i de senere Aar, særlig de 4 store Banker her i København. I Øjeblikket raader Landmandsbanken over 1 Milliard og de øvrige Banker over en god Milliard, det vil altsaa sige, at i Virkeligheden raader de 4 store københavnske Banker over et Par Milliarder, i Øjeblikket maaske henved 2½ Milliard. Det er et meget stort Beløb, og disse 4 Banker udøver derfor en kolossal Indflydelse paa hele vort økonomiske Livs Udvikling og Trivsel, og det er særlig disse Storbanker, som begunstiger den Koncentration af baade Kapitaler og Virksomheder, som stadig finder Sted.

Denne Pengemagt kan komme til at spille sin Rolle ogsaa i det politiske Liv. Det er sikkert, at naar Staten skal laane Penge nu, er der vel neppe Penge at faa nogetsteds i Udlandet. Staten saa vel som Kommunerne har ikke andre Steder at henvende sig end netop hos Bankerne her i Landet, Staten kommer

paa en Maade som Jørgen Hattemager til disse Banker, og Bankerne kan optræde som Kong Salomon, det er dem, der sidder med Pengene og har hele Magten, Staten er allerede ved Indledningen af et saadant Forhold bragt i den underordnedes Rolle, og jeg kan meget godt tænke mig, at Bankerne føler sig i den Grad kaldede til at forsvare Kapitalens Interesser, at de endog udstrækker deres Magt og Myndighed til Staten, naar der er Tale om Laan. I alle Tilfælde ligger det ikke udenfor Mulighedernes Grænse, at disse Banker stiller bestemte Krav til Staten for i det hele at ville udlaane Penge, og paa denne Maade ser man, at der bag alt dette dæmrer en Fare for den politiske Frihed, vi har faaet ved Grundloven og den almindelige Valgret. Den kan paa en Maade bortelimineres ved Kapitalens Magt, ved Hjælp af Laan og paa mangfoldige andre Maader. Af disse Grunde mener vi Socialdemokrater, at det bør overvejes meget nøje, om Tiden ikke er inde til, at Staten overtager Banker og Pengeinstitutter, under alle Omstændigheder Nationalbanken, og selv tilegner sig Fordelene ved at udstede Sedler.

Fremdeles ønsker vi, at det maa blive overvejet, om ikke Staten bør skride ind overfor Monopoler og overtage Virksomheder, der har en monopol- eller trustagtig Karakter. I Øjeblikket er der ingen Konkurrence, og det er Konkurrencen, som skal motivere hele den gamle Samfundsordnings Forsvarlighed. I Øjeblikket eksisterer der ingen Konkurrence her i Landet, der er fastsat Priser paa de fleste Varer, og da der er Knaphed paa Varer paa alle Omraader, kan der som Følge deraf ikke være Konkurrence. Forsvaret for det gamle System eksisterer saaledes i Øjeblikket ikke. De store Monopolaktieselskaber, der er fordømte saa stærkt af det engelske Finansblad, kender ogsaa vi. Jeg skal nævne nogle Tal som Bevis for, i hvilken Udstrækning de opsluger Arbejdets Udbytte her i Landet. Jeg har gjort op, at 46 Skibsselskaber i 1915—16 havde indtjent omtrent 300 Mill. Kr., medregnet er Østasiatisk Kompagni, der kun delvis er et Skibsselskab, idet det ogsaa driver Handel og Fabrikvirksomhed. 14 af de største Forsikringsselskaber har i 1915—16 givet et Overskud af 6½ Mill. Kr., Sukkerfabrikkerne har siden 1911, da vi sidst beskæftigede os med dem, givet en Indtægt af 48 Mill. Kr., Petroleumsselskaberne har i de sidste 5 Aar givet en Indtægt af 11 Mill. Kr., Papirfabrikkerne